

30 Rachel saw that she had not borne children to Jacob, and Rachel became envious of her sister; she said to Jacob, "Give me children — if not, I am dead."
² Jacob's anger flared up at Rachel, and he said, "Am I instead of God Who has

1

שמו יהודה ותעמד מלדת: ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחותה ותאמר אל-יעקב הבה לי בנים ואם-אין מתה אנכי: ויחר-אף יעקב ברחל ויאמר התחת אלהים אנכי אשר-

withheld from you fruit of the womb?"
³ She said, "Here is my maid Bilhah, come to her, that she may bear upon my knees and I too will be built up through her."

מנע ממך פרי-בטן: ותאמר הנה אמתית בלחה בא אליה ותלד על-ברכי ואבנה גם-אנכי ממנה:

אמרו המפרשים, שתתפלל עלי ואם אין מתה אנכי — לשון רש"י. שמי שאין לו בנים חשוב כמת. והוא מדרש רבותינו. ואני תמה: אם כן — למה חרה אפו? ! ולמה אמר: "התחת אלהים אנכי?" ושומע אל צדיקים ה'... וכי הצדיקים אינם מתפללים בעד אחרים? ! והנה אליהו ואלישע התפללו בעד נשים גזרות. וגראה שבשביל זה תפסוהו רבותינו. אמרו בבראשית רבה: אמר לו הקב"ה: כך עונים את המעיקות? ... ועל דרך הפשט, אמרה רחל ליעקב, שיתן לה בנים, ובאמת דעתה לאמור שיתן לה

2

RAMBAN

עליה עד שיתן לה בנים על כל פנים, ואם אין — תמית עצמה בצער. דיברה שלא כהוגן בקנאותה, וחשבה כי באהבתו אותה יתענה יעקב וילבש שק ואפר ויתפלל עד שיהיו לה בנים, שלא תמות בצערה.

ויחר ליעקב, שאין תפילת הצדיקים בידם שתישמע על כל פנים... ולכן אמר לה שאינו במקום אלוהים שיפקוד העקרות על כל פנים, ואינו חושש בדבר, כי ממנה נמנע פרי בטן ולא ממנו, וזה אמר לייסר אותה ולהכלימה. והנה הצדקת בראותה שלא תוכל להיסמך על תפילת יעקב, שבה להתפלל על עצמה אל שומע צעקה, וזהו: "וישמע אליה אלהים".

ואולי נתקן על דעת רבותינו, כי יעקב אי אפשר שלא התפלל על אשתו האדומה, אלא שלא נתקבלה תפילתו, ובאה עתה רחל להתעולל עליו לאמור, שיתן לה בנים על כל פנים בתפילתו, כי לא נוסף הוא מאביו שעשה כן. ויחר אפו ואמר לה, כי הדבר ביד האלהים ולא בידו. ואביו נשמעה תפילתו, שהיה צדיק, אבל היא נמנע ממנה פרי בטן. ונכון הוא.

IVROM SILVER JCA
 3 KISLEV 5778
 21-11-17
 R. GOLD
 VAYETZE

3

RADAK

לפיכך חרה אף יעקב בה, לפי שתלתה הכוח בו ולא באל אשר לו הכוח והיכולת "עד עקרה ילדה שבעה", והיא אמרה "הבה לי בנים", אבל אילו אמרה: בקש רחמים עלי, צדקה במאמרה, לא חרה אפו בה.²

ואילו הסבר אחר נותן לכעס זה בעל "עקדת יצחק", בדברו בפרשת בראשית בשער התשיעי על בריאת האשה ועל שני השמות אשר לה:

4

AIKIDAT YITZCHOK

והנה בשני השמות — "אשה", "חיה" — נתבאר שיש לאשה שתי תכליות: האחד מה שיורה עליו שם "אשה", כי מאיש לוקחה, וכמוהו תוכל להבין ולהשכיל בדברי שכל וחסידות, כמו שזעשו האמהות וכמה צדקניות ונביאות וכאשר יורה פשט פרשת "אשת חיל" (משלי לא). והשני עניין ההולדה והיותה כלי אליה ומוסבעת אל הלידה וגידול הבנים, כאשר יורה עליה שם "חנה" — אם כל ח"י. והנה תהיה האשה כאשר לא תלד מנועה מהתכלית הקטן [השני דלעיל] ותישאר להרע או להטיב כמו האיש אשר לא יוליד, ונאמר עליהם [על האיש העקר והאשה העקרה]: "ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות" (ישעיה נז, ה), כי ודאי עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים [רש"י בראשית ה, ט ד"ה "אלה תולדות נח"]. על כן חרה אף יעקב ברחל, כאשר אמרה: "הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי", לגעור בה ולהשכילה בזה בעניין הנכבד והוא, שהיא אינה מתה לפי התכלית המשותף, כאשר נמנע ממנה פרי בטן, כמו שיהיה בו העניין גם כן אם לא יוליד.

NECHAMA
LEIBOWITZ
SUMMATION (5)

גם הרמב"ן, גם הרד"ק וגם בעל העקדה שלושתם משתדלים ללמד זכות על יעקב ולבאר את התפרצותו, מתוך שהם מגדילים את אשמת רחל ורואים בדבריה יותר מאשר דברי התמרמרות של אדם בשעת צער. ואילו רבותינו חכמי המדרש דנים אותו לכף חובה ואינם מנסים להקל מעל אשמתו.

בראשית רבה ע"א י:

רבנן דדרומאה בשם ר' אלכסנדר: (איוב טו, ב): "החכם יענה דעת רוח" — זה אברהם, שנאמר (בראשית טו, ב): "וישמע אברם לקול שרי"; "וימלא קדים בטנור" (איוב שם, שם) — זה יעקב, שנאמר (בראשית לו, ב): "ויתר אף יעקב". אמר לו הקב"ה: כך עונני את המעיקות? [לעקרות מועקות רוח ומרות נפש] חייך שבגיד עתידין לעמוד לפני בנה [יוסף]!

THE MIPRASHI (6)
YIRMIYAHU (7)

כֹּה אָמַר יְהוָה קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי
בְּכִי תַמְרוּרִים רַחֵל מִבְּקָה עַל-בְּנֵיהָ מֵאֲנָה לְהַנְחֵם עַל-בְּנֵיהָ כִּי
טו אֵינְנָה: כֹּה אָמַר יְהוָה מְנַעֵי קוֹלָהּ מִבְּכִי וְעֵינֶיהָ מִדְּמָעָה כִּי יֵשׁ
טז שָׂכָר לְפַעֲלָתָהּ נְאֻם-יְהוָה וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב: וְיִשְׁתַּקְּנָה לְאַחֲרֵיתָהּ נְאֻם-
יז יְהוָה וְשָׁבוּ בָנִים לְגְבוּלָם: שְׁמוֹעַ שְׁמַעְתִּי אֶפְרָיִם מִתְנוּדָד יִסְרַתְנִי וְאוֹסֵר

God
appeases
Rachel

¹⁴ Thus said HASHEM: A voice is heard on high, wailing, bitter weeping, Rachel* weeps for her children; she refuses to be consoled for her children, for they are gone. ¹⁵ Thus said HASHEM: Restrain your voice from weeping and your eyes from tears; for there is reward for your accomplishment — the word of HASHEM — and they will return from the enemy's land. ¹⁶ There is hope for your future — the word of HASHEM — and your children will return to their border.

7. וְאֵף עַל פִּי שְׂאֵנִי מִסְרִיחַ עֲלַיךְ. — BUT AS FOR ME, WHEN I CAME FROM PADDAN, ETC. — Although I trouble you — להוליכני להקבר בארץ כנען — to take me to be buried in the land of Canaan, — ולא כף עשיתי לאמך, — though I did not do so for your mother, — שָׁחַרְי מִתָּה מִמּוֹךְ לְבֵית לְחָם, — for, see now, she died near Beth-lehem.⁵

□ ABOUT A BERAS⁶ OF LAND. — This phrase refers to a measure of land. — כְּמֶדֶת תְּחוֹם שָׁבָת, — like the measure of the lechum of Shabbos.⁷ — According to the words of R' Moshe HaDarshan:¹ With these words, Jacob continues his apology to Joseph, and says, —

— "And do not say — מִלְּהוֹלִיכָהּ וּלְקַבְרָהּ בְּחֶבְרוֹן — from taking her and burying her in Hebron,² — עַת הַגְּרִיד הָיָה — this is not so, for it was the dry season, — שֶׁהָאָרֶץ חֲלוּלָה — when the land has hollows and holes, like a sieve."³

□ AND I BURIED HER THERE. — And I did not even take her to Beth-lehem, — וְיָדַעְתִּי שֶׁיֵּשׁ בְּלִבִּי עָלַי — and I know that there are hard feelings in your heart against me. — אָכֵל דַּע לָךְ — But you should know — שֶׁתִּהְיֶה לְעֹזְרָה לְבְנֵיהָ — so that she should be of aid to her children — קִבַּרְתִּיהָ שָׁם — when Nebuzaradan would exile them,⁵ — וְהָיוּ עוֹבְרִים בְּדֶרֶךְ שָׁם — and they would pass through by way of [Rachel's tomb], — יֵצֵאת רַחֵל — Rachel would go out — וּמְבַקֶּשֶׁת עֲלֵיהֶם רַחֲמִים — onto her grave, — and weep, — וּבֹכָה — and seek mercy for them. — as it says, — "A voice is heard in the heights, etc."⁶ — וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְשִׁיבָהּ — And the Holy One, Blessed is He, answers her, — "There is reward for your act, says HASHEM...^{7,8} — וְשָׁבוּ בָנִים לְגְבוּלָם... — and children shall return to their borders."^{7,8}

(8)
ASHI
YECHI

נפש אשה מי ידע?

לפאורר ניתן היה לחתום את המאמר בדברים אלה, אך התמונה לא תהא שלמה אם לא אצרף להם שיחה אישית שקיימתי עם נחמה על דברי 'בעל העקדה'.

היה זה לפני שנים רבות: נחמה עליה השלום היתה מטריחה את עצמה לבוא מדי שבוע לכפר עציון, ללמד את ציבור החברים 'פרשת שבוע', ובהגיעה לפרשת ויצא, הביאה את דברי 'בעל העקדה' על ההבדל בין "אשה" ל"חיה".

באותה שעה השת' לפי תומי, כי דברים אלה הולמים להפליא את דמותה של נחמה עצמה, שלא זכתה אמנם לפרי בטן כל חייה, אך זכתה "להבין ולהשכיל בדברי שכל וחסידות", והעמידה תלמידים הרבה לתורה ולהוראה.

לאחר השיעור הסעתי אותה לביתה, ובדרך הרהבתי עוז להודות לה על השיעור, אגב רמיזה על הדמיון שבין דברי 'בעל העקדה' לבין דמותה שלה.

נחמה האזינה בשתיקה לדברי, אך לפתע קטעה אותם ואמרה בקול ספוג כאב:

"... אבל האמת היא, שיעקב לא הבין כלל את רחל, וגם 'בעל העקדה' לא התחיל

להבין מה זאת אשה..." אמרה ולא יספה, ואני שמעתי בשתיקתה, את קולה הנוזף

בי ואומר: "...וגם אתה אינך מבין, ולעולם לא תבין זאת... כי אינך אשה!"

CHANNAN PERET

9

10 JERUSALEM POST FRIDAY NOV 17.

... and a plea

With regard to "Time to end Netanyahu's political cowardice: Enact the Kotel compromise" (Center Field, November 15), Gil Troy mounts a fierce attack on Prime Minister Benjamin Netanyahu for shelving the compromise made for the Western Wall. I would suggest that Prof. Troy turn his righteous indignation toward those who clamor for a separate place for their egalitarian, pluralistic, liberal prayer.

Why, for heaven's sake, can't there be just one place on the face of this Earth where all Jews of all stripes can pray together? Men on one side and women on the other? Jews from over 100 countries representing global diversity can pray together – only one, quite small but vocal, group insists on shattering the unity and harmony of the Kotel's spiritual experience.

"Who is like Your people, Israel, one nation in the Land?"

Conservative and Reform Jews can express themselves in all their houses of worship in whatever way they

choose. Here in the Land of Israel, they should set aside their differences and join us all – at the Kotel. Hassidim, Mitnagdim, Ethiopians, Kurds, Hungarians, Polish, Breslovers, Chabad, Carlebach, etc. can pray together. Why not our egalitarian brothers and sisters?

Don't go off to the sides on your own. It's lonely there. Join us.

SHOLOM GOLD
Jerusalem

The writer is a rabbi.

נפש אשה מי ידע?

לפאורע ניתן היה לחתום את המאמר בדברים אלה, אך התמונה לא תהא שלמה אם לא אצרף להם שיחה אישית שקיימתי עם נחמה על דברי 'בעל העקדה'.

היה זה לפני שנים רבות: נחמה עליה השלום היתה מטריחה את עצמה לבוא מדי שבוע לכפר עציון, ללמד את ציבור החברים 'פרשת שבוע', ובהגיעה לפרשת ויצא, הביאה את דברי 'בעל העקדה' על ההבדל בין "אשה" ל"חיה".

באותה שעה חשתי לפי תומי, כי דברים אלה הולמים להפליא את דמותה של נחמה עצמה, שלא זכתה אמנם לפרי בטן כל חייה, אך זכתה "להבין ולהשכיל בדברי שכל וחסידות", והעמידה תלמידים הרבה לתורה ולהוראה.

לאחר השיעור הסעתי אותה לביתה, ובדרך הרחבתי עוז להודות לה על השיעור, אגב רמיזה על הדמיון שבין דברי 'בעל העקדה' לבין דמותה שלה.

נחמה האזינה בשתיקה לדברי, אך לפתע קטעה אותם ואמרה בקול ספוג כאב:

"... אבל האמת היא, שיעקב לא הבין כלל את רחל, וגם 'בעל העקדה' לא התחיל

להבין מה זאת אשה...". אמרה ולא יספה, ואני שמעתי בשתיקתה, את קולה הנוזף

בי ואומר: "...וגם אתה אינך מבין, ולעולם לא תבין זאת... כי אינך אשה!"
הקנין!

9
CHANAN
PORAT

10 JERUSALEM POST FRIDAY NOV 17.

... and a plea

With regard to "Time to end Netanyahu's political cowardice: Enact the Kotel compromise" (Center Field, November 15), Gil Troy mounts a fierce attack on Prime Minister Benjamin Netanyahu for shelving the compromise made for the Western Wall. I would suggest that Prof. Troy turn his righteous indignation toward those who clamor for a separate place for their egalitarian, pluralistic, liberal prayer.

Why, for heaven's sake, can't there be just one place on the face of this Earth where all Jews of all stripes can pray together? Men on one side and women on the other? Jews from over 100 countries representing global diversity can pray together – only one, quite small but vocal, group insists on shattering the unity and harmony of the Kotel's spiritual experience.

"Who is like Your people, Israel, one nation in the Land?"

Conservative and Reform Jews can express themselves in all their houses of worship in whatever way they

choose. Here in the Land of Israel, they should set aside their differences and join us all – at the Kotel. Hassidim, Mitnagdim, Ethiopians, Kurds, Hungarians, Polish, Breslovers, Chabad, Carlebach, etc. can pray together. Why not our egalitarian brothers and sisters?

Don't go off to the sides on your own. It's lonely there. Join us.

SHOLOM GOLD
Jerusalem

The writer is a rabbi.